

BIBLIOTEKA
AVANTURA REČI

Urednik
Borislav Pantić

Naslov originala
Thomas Pynchon
“V.”

Copyright © Thomas Pynchon 1961, 1963 by Thomas Pynchon;
copyright © renewed 1989 by Thomas Pynchon. All rights
reserved.

Translation Copyright © 2010 za srpsko izdanje Čarobna knjiga

No part of this book may be used or reproduced in any manner whatsoever without written permission except in the case of brief quotations embodied in critical articles and reviews. For information address HarperCollins Publishers, 10 East 53rd Street, New York, NY10022.

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se reprodukovati, umnožavati, preštamovati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača.

Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Autor ilustracije i dizajna korice:
Dragan Bibin
Copyright © Čarobna knjiga 2010.

ISBN 978-86-7702-120-7

Čarobna knjiga
Beograd 2010.

Tomas Pinčon

V.

Prevela s engleskog

Nina Ivanović Muždeka

**Čarobna
knjiga**

SADRŽAJ

Napomene urednika	7
Poglavlje prvo <i>U kojem Beni Profejn, šlemil i jo-jo u ljudskom obličju, stiže do apokire</i>	13
Poglavlje drugo <i>Čitava bolesna družina</i>	49
Poglavlje treće <i>U kojem Stensil, umetnik brze preobrazbe, priređuje osam imitacija</i>	67
Poglavlje četvrto <i>U kojem Ester operiše nos</i>	102
Poglavlje peto <i>U kojem Stensil samo što nije otišao na Zapad sa aligatorom</i>	118
Poglavlje šesto <i>U kojem se Profejn vraća na nivo ulice</i>	141
Poglavlje sedmo <i>Ona visi na zapadnom zidu</i>	159
Poglavlje osmo <i>U kojem Rejčel dobija natrag svoj jo-jo, Runi peva pesmicu, a Stensil odlazi u posetu Bladiju Čiklicu</i>	221
Poglavlje deveto <i>Mondaugenova pripovest</i>	236

Poglavlje deseto	
<i>U kojem se sastaju različite skupine mladih ljudi</i>	287
Poglavlje jedanaesto	
<i>Ispovest Fausta Maijstrala</i>	311
Poglavlje dvanaesto	
<i>U kojem stvari nisu toliko zabavne</i>	357
Poglavlje trinaesto	
<i>U kojem se ispostavlja da je vrpca jo-joa zapravo stanje svesti</i>	378
Poglavlje četrnaesto	
<i>Zaljubljena V.</i>	404
Poglavlje petnaesto	
<i>Sahha</i>	426
Poglavlje šesnaesto	
<i>Valeta</i>	435
Epilog	
<i>1919.</i>	467
Pogovor prevoditeljke	505

Napomene urednika

Iako je svoja prva dela objavio još pedesetih godina prošlog veka, a postao poznato ime u svetu u šezdesetim, samo jedan roman američkog autora Tomasa Pinčona do sada je objavljen u Srbiji. Radi se o kratkom romanu *Objava broja 49*, koji je prvi put izašao 1992, čak 26 godina nakon originala na engleskom. Razlog za ovakav izostanak srpskih izdanja Pinčonovih knjiga svakako leži u činjenici da je objavljivanje prevoda njegovih romana neobično težak zadatak u celom procesu rada, od prevodenja, preko lektorisanja, pa do uredničke pripreme teksta.

Tomas Pinčon je pisac čija su dela na svakom nivou analize vrlo komplikovana. Njegov rečnik je izuzetno bogat i sadrži veliki broj reči i izraza, od standardnih do slengovskih, on povremeno koristi i arhaične reči koje se retko ili skoro nikad ne pojavljuju u upotrebi, a nije mu strano ni građenje kovanica. Za njega se, isto tako, ne može reći da neguje elegantan stil pisanja. Rečeničke konstrukcije su mu često veoma složene, nezgrapne i izrazito dugačke. Na nivou značenja, njegovo pisanje je bogato aluzijama i metaforama, a ne tako retko, u tekst su umetnute i igre reči. Povrh svega toga, osobenost njegovog rada ogleda se u korišćenju brojnih istorijskih, kulturnih, filozofskih, naučnih, pa čak i prirodno-naučnih tema i motiva. Ova tendencija, sjedinjena sa već pomenutom sklonošću da koristi aluzije, igre reči i razne stilske figure, čini od Pinčonovog teksta jedno bogato književno tkanje, čije puno značenje nije sasvim očigledno ni obrazovanom čitaocu sa engleskog govornog područja.

Danas postoji čitav niz knjiga, sajtova i foruma koji se bave skrivenim ili nedovoljno ispitanim slojevima značenja u Pinčonovim romanima. Ne samo što je odgonetanje slojevitosti značenja deo izazova sa kojim se suočava čitalac već se čini da je u mnogim slučajevima višesmislenost i neodređenost sastavni deo piščeve namere, karakteristika koja je od strane samog autora zamišljenja kao neodvojivi deo sadržaja, i za koju ne postoji konačno rešenje. Iz svih tih razloga, čak i analize teksta vrlo informisanih i dobro upućenih stručnjaka često predstavljaju čistu

spekulaciju, a obim obrađenih spornih mesta višestruko prevazilazi slična istraživanja radova većine drugih književnika.

Zbog svih ovih osobina Pinčonovog pisanja, pred prevodiocem se nalazi izuzetno težak zadatak da čitavu ovu kompleksnu i isprepletanu strukturu verno prenese na drugi jezik. Kao i kod poezije, prevodilac se ovde suočava sa neprevodivim igrama reči, ili aluzijama koje su toliko duboko povezane sa opštim mestima u kulturnom miljeu samog autora da ih je bez dodatnih objašnjenja nemoguće prevesti neokrnjenog značenja.

Tako smo se, pripremajući srpsko izdanje romana *V*, suočili sa ozbiljnim problemom: Prevod bez odgovarajućih objašnjenja izgubiće deo značenja koje sadrži original, ali izdanje koje bi imalo ambiciju da prenese čitav univerzum Pinčonovih aluzija, metafora, skrivenih značenja, bilo bi toliko pretrpano anotacijama i sadržalo bi toliku količinu spekulacija da bi izuzetno opteretilo praćenje osnovnog teksta.

Ni u jednom momentu, međutim, nije nam bila namera da napravimo anotirano izdanje ili bilo kakvu vrstu kritičkog izdanja. Želeli smo izdanje koje će biti dobro prevedeno i dopunjeno objašnjenjima na takav način da se spontanost čitanja ne naruši obimnom propratnom građom.

U skladu sa takvim opredeljenjem, skoro u potpunosti smo odbacili objašnjenja koja bi se kretala u domenu spekulacije. Takođe, izbegavali smo stavljanje primedbi koje bi predstavljale neku vrstu analize ili interpretacije teksta. Postoji svega nekoliko fusnota u kojima smo sebi dopustili ovaj vid komentarisanja, ali i to samo u onim slučajevima kada je stanovište koje iznosimo opšteprihvaćeno, a može rasvetliti određene nejasnoće u tekstu.

Zahvaljujući takvoj orijentaciji, iako fusnote sadrže niz različitih vrsta informacija, najveći broj njih može se svrstati u tri kategorije: kulturno-istorijska objašnjenja, objašnjenja značenja imena i prevodi teksta sa drugih jezika.

1. Kulturno-istorijska objašnjenja

Već prva od tri navedene kategorije bila je prilično zahtevna za obradu.

Premda dotiču mnoge klasične teme iz oblasti jezika, istorije, kulture i umetnosti, Pinčonova dela su prepuna pojmova iz popularne kulture. Ovo bi naizgled trebalo da olakša posao da se tekst približi savremenom čitaocu, obično veoma upućenom u tu oblast, ali pažljivije ulaženje u problematiku pokazuje da to nije sasvim tačno.

Vreme kada je pisan roman, početak šezdesetih, sada je već udaljeno skoro pola veka od nas, i mnoga opšta mesta tadašnje popularne kulture sada su zamenjena novim pojmovima, pojavama i ličnostima. Iako ponekad izgleda da događaji nakon Drugog svetskog rata pripadaju našem dobu, više je nego jasno da nas istorijska distanca već previše razdvaja i da kulturna događanja s kraja četrdesetih i iz pedesetih za nas već imaju predznak istorijskog. U skladu s tim, određeni broj objašnjenja posvećen je ovom periodu popularne kulture.

Istorijske teme koje se pominju u ovoj knjizi zahtevaju poseban osvrt. Razlog je u tome što u romanu prevladaju epizode iz istorije koje su malo poznate najširoj publici: Firenca krajem 19. veka, Namibija početkom 20. veka i dvadesetih godina istog veka, Malta posle Prvog i tokom Drugog svetskog rata i sl. S obzirom na to da većina čitalaca u ovom slučaju ne može da se osloni na svoje poznavanje istorije kako bi u potpunosti razumela sve aspekte priče, anotacije u vezi s istorijskim temama unosili smo prilično često.

2. Objašnjenja značenja imena

Druga kategorija koju smo posebno obradili u fusnotama u vezi je sa značenjem imena protagonista ovog dela. Koliko god da su važni ili sporedni, oni često nose imena koja u sebi imaju određeno značenje u engleskom ili, ređe, nekom drugom jeziku. Značenje može biti dublje povezano sa ulogom koju imaju u romanu, može imati i samo komičan karakter, ili nositi, kad je reč o epizodnim likovima, aluziju koja je ograničena na samo jednu scenu ili sliku iz romana u kojoj se ti likovi pojavljuju. U tom smislu, značenja imena svih likova nisu jednako bitna. S obzirom na to da je prevodilac imena transkribovao, a ne prevodio, što je sasvim ispravna odluka kad se sagledaju svi drugi aspekti koji su uticali na to rešenje, ispostavilo se da je za čitaoce, posebno za one koji ne znaju engleski, ostao potpuno netransparentan sloj značenja povezan sa imenima.

Pošto bi ulaženje u analizu značenja svakog imena preopteretilo tekst, naš izbor za objašnjenje je pao na ona imena za koja smo smatrali da im je značenje dublje povezano sa osobinama lika, kao i na ona kod kojih smo smatrali da će njihov komičan karakter, ako je o tome reč, biti zanimljiv našem čitaocu. Izbegavali smo, međutim, da dajemo objašnjenja tamo gde je poreklo reči bilo u domenu nagadanja, ali smo, u više navrata, davali nekoliko mogućih značenja ako bi nam se činilo da će to otvoriti prostor za spekulaciju koju bi verovatno i sam autor želeo da podstakne ili u slučajevima kada bi nam izgledalo da je poštenije da čitaocu predstavimo dilemu koju ni sami nismo rešili.

3. Prevodi teksta sa drugih jezika

Treću grupu fusnota čine prevodi fraza i rečenica sa nemačkog, francuskog, italijanskog, španskog, arapskog i malteškog na srpski jezik. U ovom poslu od velike pomoći bile su saradnice naše izdavačke kuće: Lana Kabić za nemački, Jasmina Nikolić za španski, Tijana Parezanović za italijanski, dok je prevodilac osnovnog teksta Nina Ivanović Muždeka radila i na prevođenju francuskih izraza.

Pored svega ovoga, naravno, veliki fond reči u originalu zahtevao je i veliki fond reči u prevodu, pa smo uneli niz fusnota koje objašnjavaju malo poznate reči koje se koriste u našem jeziku, i čije značenje, doduše, čitalac može da pronađe u boljim rečnicima stranih reči i enciklopedijama, ali koje smo ipak uneli u knjigu, radi lakšeg čitanja.

Dodatna objašnjenja nisu bila i jedini izazov u pripremi romana. Već sam pomenuo opseg problema na leksičkom, stilskom i semantičkom nivou koji su i prevoditeljki i lektorima predstavljali izazov. Ovome se svakako mora dodati i Pinčonova tendencija da izlazi iz konvencionalnih okvira rečenice, stavljajući prevoditeljku i lektore pred pravopisne dileme.

Navešću dve koje su bile najupadljivije: u romanu su se često pojavljivale upitne rečenice u formi izjavnih, bez znakova pitanja ili korišćenja bilo kakve upitne reči, a i upotreba velikog slova je prevazilazila standardna pravila engleskog jezika. Poštovali smo odluku prevoditeljke da u ovakvim slučajevima bude verna originalu i odstupi od pravopisnih pravila.

S obzirom na to da se radilo o prilično zahtevnom i neobičnom projektu, iskoristiću ovu priliku da navedem imena onih saradnika koji su najviše doprineli priređivanju srpskog izdanja romana V.

Najveći deo posla uradila je, naravno, prevoditeljka Nina Ivanović Muždeka, koja se uspešno izborila sa izazovima koje nosi ovakav poduhvat, a koji spadaju u najteže na koje prevodilac uopšte može da naiđe.

Lektori Slobodan Guberinić i Sonja Pejović odradili su vrlo osetljiv posao pravopisne i stilske kontrole teksta, pazeći pri tom da ne naruše tekst prevoda i da očuvaju sve one neobične karakteristike autorovog stila koje su prenete i u prevodu. Njihove sugestije bile su od velike pomoći kako prevoditeljki tako i uredniku.

Prevoditeljka Nina Ivanović Muždeka napisala je vrlo dobre prevodilačke fusnote sa objašnjenjima, a u obimnom poslu pisanja uredničkih fusnota izuzetno su mi pomogle Maja Pantić i Sonja Pejović, bez kojih bi se moje aktivnosti oko uređivanja ove knjige produžile u nedogled.

Borislav Pantić

Poglavlje prvo

*U kojem Beni Profejn¹, šlemil²
i jo-jo u ljudskom obličju,
stiže do apokire³*

V

I

Na Badnje večje 1955, Beni Profejn, u crnim „leviskama“, jakni od jelenske kože, patikama i sa velikim kaubojskim šešikom na glavi, zadesio se u prolazu kroz Norfok u Virdžiniji. Ponesen sentimentalnim porivima, pomislio je kako bi baš mogao da svrati do „Mornareve grobnice“, omiljene krčme momaka sa njegovog starog broda, u Istočnoj glavnoj ulici. Stigao je tamo preko Arkade, u kojoj je, na uglu sa Istočnom glavnom, sedeo stari ulični svirač s gitarom i praznom limenkom za priloge. Napolju na ulici glavni čata je pokušavao da mokri u rezervoar „pakard patrišana“ iz '54-te, dok su petorica ili šestorica mornara pripravnika stajali oko njega i bodrili ga. Starac je pevao dobrim, odlučnim baritonom:

U staroj Istočnoj glavnoj Badnje je večje svako,
Mornari i njihove dragane potvrdiće vam glatko.
Zeleni i crveni neonski natpisi
Osvetljavaju prijatni prizor na ulici,
Dok dolaziš s mora kopna vesnici.

1 Beni (engl. *Benny*) – žargonski naziv za benzadrin, amfetamin kojim se često leči anksioznost. Otkriven je 1954. godine. (Prim. ur.)

Profejn (engl. *Profane*) – profan (neckrveni, svetovni, ali i nevešt, neposvećen, običan, prost). (Prim. prev.)

2 Šlemil (u originalu *schlemihl* ili *schlemiel*) – čovek loše sreće, bena, tupan. (Prim. prev.)

3 Engl. *apocheir* – reč koju je Pinčon izveo od grčkih reči *apo* (udaljen, naspraman, dalek) i *cheiro* (ruka). (Prim. prev.)

U Deda Mrazovoj vreći tvoji su snovi ostvareni:
Pivo za petoparac što sija kô šampanjac,
Konobarice što sve vole s tobom biti,
Podsećaju te da ne treba kriti
Da Badnje je veće u Istočnoj glavnoj.

„Napred šefe“, proderao se jedan pripravnik. Profejn skrenu za ugao. Bez ikakvog upozorenja, kako to već običava, Istočna glavna obrušila se na njega.

Sve otkako je otpušten iz mornarice, Profejn je putovao i usput radio, a kad nije bilo posla, samo je putovao, gore-dole duž istočne obale poput jo-joa; i tako je to trajalo možda nekih godinu i po. Nakon što je obišao toliko pločnika da ih više nije ni brojao, Profejn je postao pomalo podozriv spram ulica, naročito ulica kakva je ova bila. Zapravo, sve su mu se one stopile u jednu jedinu apstraktnu Ulicu, koja će mu se javljati u noćnim morama čim nastupi pun mesec. Istočna glavna, geto Pijanih Mornara, sa kojima niko nije znao šta će, skočila bi vam na živce svom silinom i naglošću normalnog sna koji se pretvara u košmar. Pas se pretvori u vuka, svetlost u sumrak, praznina u bestelesno prisustvo, i eto vam maloletnog marinca koji povraća nasred ulice, konobarice s brodskom elisom istetoviranom na svakom guzu, jednog potencijalnog ludaka koji traga za najboljim načinom da se baci kroz prozorsko okno (kad da vrisne Džeronimo? pre ili nakon što se staklo razbije?), pijanog vođe palube koji rida u stražnjoj uličici zato što ga je, ono poslednji put kad ga je uhvatila u ovakvom stanju, Mornarička vojna policija strpala u ludačku košulju. Pod nogama bi se, s vremena na vreme, osetilo podrhtavanje pločnika od bata koraka mornaričkog policajca nekoliko bandera udaljenog, koji svojim pendrekom udara ritam *Hej Rube*; gore iznad njih sijale su živine svetiljke, koje bi svačije lice pretvarale u zeleno i ružno, i koje su se gubile u vidu asimetričnog slova V na istoku, gde je mračno i gde nema više barova.

Stigavši u „Mornarevu grobnicu“, Profejn je zatekao omanju tuču između mornara i marinaca. Za trenutak se zaustavio na pragu i posmatrao; zatim, shvativši da je već jednom nogom u „Grobnici“, sklonio se kavgadžijama s puta i pritajio se koliko je mogao uz mesinganu ogradu.

„Zašto čovek ne može da živi u miru sa svojim bližnjim“, zapitao se glas iza Profejnovog levog uha. Bila je to konobarica Beatris⁴, miljenica Desantne divizije 22, a posebno Profejnovog starog broda, razarača USS *Skafolda*. „Beni“, uzviknula je. Raznežili su se; prošlo je toliko vremena. Profejn stade da u piljevini iscrtava srca probodena strelicama, galebove koji u kljunovima nose natpis na kojem je pisalo Draga Beatris.

Posada broda *Skafold* bila je odsutna; prošle su već dve večeri kako je ova kanta pošla put Mediterana, usred oluje gundanja posade, koja se napolju na oblačnim Ulicama (tako je išla priča) pričinjavala poput glasova što dopiru s nekog ukletog jedrenjaka; čula se sve do Litl Krika. Shodno tome, večeras je više konobarica nego obično posluživalo stolove na Istočnoj glavnoj, uzduž i popreko. Jer priča se (i to ne bez osnova) da, tek što se brod poput *Skafolda* spremi na otiskivanje, istog trenutka izvesne mornaričke supruge iskaču iz svoje civilne odeće i uskaču u konobaričke uniforme, napinju ruke koje nose pivo i vežbaju slatki kurvanjski osmejak; još dok mornarički orkestar svira *Auld Lang Syne*⁵ a razarači ispuštaju stubove crnih ljuspica svuda nad glavama budućih rogonja, koji muževno stoje u stavu 'mirno', polazeći žalostivo, sa slabašnim osmejkom.

Beatris je donela pivo. Iz smera jednog od stolova u pozadini začulo se prodorno cičanje, ona ustuknu, pivo se preli preko ruba čaše.

„Bože“, rekla je, „opet Ploj⁶.“ Ploj je sada bio strojovođa na minolovcu *Impalsiv* i bruka koja se pronela čitavom Istočnom glavnom. Merio je ravno metar i po u mornarskim cokulama i uvek je zapodevao čarke sa najkrupnijim ljudima na brodu, znajući da ga nikad neće uzeti za ozbiljno. Deset meseci ranije (tik pre nego što će dobiti premeštaj sa *Skafolda*) Mornarica je odlučila da povadi sve Plojeve zube. Razjaren, Ploj je uspeo da se pesnicama probije pored dvojice zubarskih oficira i njihovog zapovednika pre nego što je svima postalo jasno da je ozbiljno naumio da zadrži svoje zube. „Ali pomisli samo“, vikali su oficiri, susprežući se da se ne nasmeju dok su se branili od njegovih majušnih pesnica, „preparacija kanala korena, gnojne upale desni...“ „Ne“, vrištao

4 Beatris – verovatno aluzija na Beatriče, u koju je Dante bio zaljubljen. (Prim. ur.)

5 *Auld Lang Syne* – škotska pesma koju je 1788. godine napisao Robert Burns (*Robert Burns*, 1759–1796). U zemljama engleskog govornog područja predstavlja deo novogodišnje tradicije. Obično se peva u ponoć, da označi početak nove godine. (Prim. prev.)

6 Ploj (engl. *Ploy*) – nestašluk, ludorija, taktika da se protivnik isfrustrira ili obmane. (Prim. ur.)

je Ploj. Naposljetku su morali da ga tresnu injekcijom „pentotala“ u biceps. Kad se probudio, Ploj ugleda apokalipsu i nadugačko udari u poganštine. Dva je meseca kao utvara lunjao po *Skafoldu*, skačući bez upozorenja da se zaljulja odozgo poput orangutana, pokušavajući da šutne oficire u zube.

Stajao bi na repu broda i držao govor svakome ko bi ga slušao, frfljajući kroz bolne desni. Kad su mu usta zacelila, podarili su mu blistavu protezu sa propisanim nizom gornjih i donjih krunica. „Oh bože“, zaječao je i pokušao da skoči sa broda. No zadržao ga je divovski crnac po imenu Dahud. „Stani malo, mališa“, rekao je Dahud podižući Ploja za glavu i ljubopitljivo se zagledavši u tu zgrčenu masu plave uniforme i očaja, čija su se stopala batrgala na metar iznad palube. „Zašto hoćeš to da uradiš?“

„Čoveče, samo želim da umrem, to je sve“, zaječao je Ploj.

„Zar ne znaš“, upita Dahud, „da je život nešto najvrednije što poseduješ?“

„Ho, ho“, izusti Ploj kroz suze. „Zašto?“

„Zato što bi“, odgovorio je Dahud, „da nije njega bio mrtav.“

„Oh“, reče Ploj. Nedelju je dana razmišljao o tome. Pribrao se, ponovo počeo da izlazi u grad. Potom su ga premestili na *Impalsiv*. Nedugo potom, uveče nakon gašenja svetala, ostali mašinci bi začuli nekakvo čudno struganje koje je dopiralo sa Plojevog kreveta. Ovako je išlo otprilike dve-tri nedelje, sve dok jednog jutra oko dva sata neko nije upalio svetlo u kabini, i ugledaše Ploja kako, sedeći u turskom sedu na svom krevetu, oštri zube malom turpijom. Na sledeće večer isplate, Ploj je sedeo za stolom u „Mornarevoj grobnici“ s gomilom drugih mašinaca, tiši nego obično. Negde oko jedanaest pored njih je prošla Beatris, njišući kukovima, s poslužavnikom prepunjenim čašama piva. Likujući, Ploj spremno isturi glavu, razjapi čeljust i zari svoje sveže isturpijane veštačke zube u konobaričin desni guz. Beatris vrisnu, čaše poleteše u luku, svetlucave, prskajući „Mornarevu grobnicu“ vodnjikavim pivom.

Ovo postade Plojeva omiljena zabava. Vest se pronela kroz čitavu diviziju, eskadron, možda i kroz razaračke jedinice čitave Severnoatlantske flote. Ljudi koji nisu bili na *Impalsivu* ili na *Skafoldu* dolazili su da gledaju. Tako bi i započele silne tuče nalik ovoj koja je upravo bila u toku.

„Koga je dokačio“, upitao je Profej. „Nisam gledao.“

„Beatris“, rekla je Beatris. Beatris je bila druga konobarica. Gospođa Bafo⁷, vlasnica „Mornareve grobnice“, koja se takođe zvala Beatris, imala je teoriju da bi, baš kao što mala deca svako žensko zovu majkom, isto tako i mornari, na svoj način jednako bespomoćni, trebalo sve konobarice da zovu Beatris. Kako bi dalje sprovela u delo ovu majčinsku politiku, dala je da se postave slavine za pivo po narudžbi izrađene od penaste gume u obliku ogromnih dojki. Od osam do devet sati uveče svakog platnog dana odvijalo se nešto što je gospođa Bafo nazivala Satom dojenja. Zvanično bi ga započinjala tako što bi izronila iz stražnje odaje odevena u kimono sa izvezenim zmajem, koji joj je poklonio obožavalac iz Sedme flote, usnama prinela zlatnu bocmansku pištaljku i odsvirala poziv na obrok. Na ovaj bi znak svi pohrlili ka pipama i prionuli na neku od njih, ukoliko bi imali dovoljno sreće da je se domognu. Bilo je sedam ovakvih točionica i u proseku dve stotine i pedeset mornara prisutnih na ovom veselju.

Plojeva se glava sada pojavila iza ugla bara. Škljocnuo je zubima na Profejna. „Ovo ovde“, počeo je Ploj, „moj je prijatelj Djui Glend, koji tek što se iskrcao.“ Pokazao je na dugačkog izgnanika žalosnog izgleda i ogromnog kljuna koji je došao za Plojem vukući gitaru po piljevini na podu.

„Pozdrav“, reče Djui Glend. „Voleo bih da ti otpevam jednu pesmicu.“

„U čast tvog imenovanja za redova prve klase“, reče Ploj. „Djui je svima peva.“

„To je bilo prošle godine“, reče Profejna.

No Djui Glend podiže jednu nogu na mesinganu ogradu, nasloni gitaru na koleno i stade da okida žice. Nakon osam takvih taktova zapevao je, u ritmu valcera:

Siroti Zaboravljeni Civilu
 Čeznućemo za tobom silno.
 Svuda na brodu plaču neutešni,
 Pa čak i kukavni nadređeni.
 Veliku grešku ti praviš
 no ti ćeš za nju da platiš,

⁷ *Basso buffo* – komični bas, glavni sastojak gotovo svake klasične italijanske komične opere. (Prim. ur.)

izveštaje tvoje nemoguće je kriti.
I za dvadeset godina da me pitaš
Siroti Zaboravljeni Civil ja nikada neću biti.

„Baš je ljupka“, izgovori Profejn u pivsku čašu.
„Ima još“, reče Djuj Glend.
„Oh“, izusti Profejn.

Nekakva mijazma zla iznenada ščepa Profejna otpozadi; neka ruka mu tresnu na rame poput vreće krompira i u vidno polje mu se prikrade pivska krigla okružena velikim mufom, nevešto iskrojenim od krzna obolelog pavijana.

„Beni. Kako ide svodnički posao, hju, hju.“

Tako se mogao smejati samo Profejnov nekadašnji drugar sa broda, Pig⁸ Bodin. Profejn se okrenu. I jeste se smejaio on. Hju, hju je aproksimacija smeha koji se ori vrh jezika kad ga prislonite ispod gornjih središnjih sekutića i ispuštate grlene glasove. Bio je to, kao što je Pig i želeo, užasno bestidan smeh.

„Stari Pig. Zar nisi propustio pokret?“

„Samovoljno sam otišao. Pepi Hod⁹, vođa palube, dovezao me je preko brda.“ Najbolji način da izbegnete Mornaričku policiju jeste da ostanete trezni i među svojim. Otuda „Mornareva grobnica“.

„Kako je Pepi.“

Pig mu je ispričao kako su se Pepi Hod i konobarica kojom se oženio razišli. Napustila ga je i došla da radi u „Mornarevoj grobnici“.

Ona mlada supruga, Paola. Rekla je šesnaest, no nije se to moglo pouzdano znati jer je rođena baš pred rat, a zgrada sa podacima o njoj uništena, kao i većina drugih zgrada na ostrvu Malta.

Profejn je bio tamo kad su se upoznali: bar „Metro“, Strejt strit. Crevo¹⁰. Valeta, Malta.

„Čikago“, dopre od Pepija Hoda, izgovoreno njegovim gangsterskim glasom. „Čula si za Čikago“, u međuvremenu zlokobno posežući ispod mornarske bluze, što je bilo uobičajeno ponašanje za Pepija Hoda širom

8 Pig (engl. *Pig*) – prase, svinja. (Prim. ur.)

9 Pepi (engl. *Pappy*) – ono što liči na kašu, kašasto; neformalno – otac. (Prim. ur.)

Hod (engl. *Hod*) – korito koje na ramenu nose nosači a kojim se prenose cigle ili malter; kofa za ugalj. (Prim. ur.)

10 Crevo; kanal, utroba (engl. *gut*) – najozloglašeniji deo ulice Strejt strit (u prevodu Uzana ulica) na Malti. (Prim. prev.)

mediteranskog priobalja. Izvukao bi maramicu a ne pištolj ili revolver, izduvao nos i nasmejao se devojci, koja god da je sedela preko puta njega za stolom. Američki filmovi su im svima usadili stereotipe, svima osim Paoli Maijstral¹¹, koja ga je tada i dalje posmatrala neraširenih nosnica, obrva nimalo podignutih.

Naposletku je Pepi pozajmio petsto da vrati sedamsto iz crnog fonda kuvara Maka kako bi doveo Paolu u Sjedinjene Države.

Možda je za nju to bio samo način da se dokopa Amerike – bezumna ludost svake mediteranske konobarice – gde je bilo dovoljno hrane, tople odeće, grejanja sve vreme, zgrada u jednom komadu. Pepi je morao da slaže o njenim godinama kako bi je uveo u zemlju. Mogla je da bude koje je godište htela. I pomislili biste da može biti bilo koje nacionalnosti, jer je Paola znala, kako se činilo, pomalo od svakog jezika.

Pepi Hod ju je opisivao da bi zabavio mornare dole u kabini vode palube na USS *Skafoldu*. No govorio je pri tom sa neakvom neuobičajenom nežnošću, kao da polako postaje svestan, možda baš dok je priča tekla, da bi seks mogao ispasti veća nepoznanica nego što je predvideo i da naposletku ne zna rezultat, jer se ta vrsta rezultata nije izražavala brojkama. Što, nakon četrdeset i pet godina ni za jednog razvratnog Pepija Hoda nije bilo beznačajno otkriće.

„Dobra je“, reče Pig nagnuvši se ka njemu. Profej n pogleda ka stražnjem delu „Mornareve grobnice“ i ugleda je kako se približava kroz dim koji se taložio čitave te noći. Izgledala je kao konobarica iz Istočne glavne. Šta se ono govorilo o prerijskom zecu u snegu, tigru u visokoj travi i sunčevoj svetlosti?

Nasmešila se Profejnu; tužno, uz napor.

„Vratio si se da se ponovo prijaviš u službu?“

„Samo sam u prolazu“, odgovorio je.

„Pođi sa mnom na zapadnu obalu“, rekao je Pig. „Još nije napravljen auto Mornaričke policije koji može da prestigne mog 'harlija'.“

„Gledajte, gledajte“, viknuo je maleni Ploj, poskakujući na jednoj nozi. „Ne sada, momci. Budite spremni.“ Pokazao je rukom. Gospođa Bafo se stvorila iza bara, odevena u svoj kimono. Čitavim lokalom je zavladao tajac. Istog trenutka uspostavi se primirje između marinaca i mornara koji su zakrčili ulaz.

11 Maijstral (verovatno od malteškog *majjstral*) – severozapadni letnji vetar na Sredozemnom moru, maestral. (Prim. ur.)

„Momci“, objavila je gospođa Bafo, „Badnje je večer.“ Izvadila je odnekud bocmansku pištaljku i počela da svira. Prve note potekoše podrtavajući, vatrene i nalik flauti, pred razrogačenim očima i razjapljenim ustima. Svako u „Mornarevoj grobnici“ slušao je sa strahopoštovanjem, postepeno shvatajući da ona svira *It Came Upon a Midnight Clear* u okviru ograničenog raspona pištaljke vođe palube. Odnekud daleko iza, mladi rezervista koji je nekoć izvodio tačke po noćnim klubovima Filadelfije zapeva nežnim glasom uz melodiju. Ploju zasijaše oči. „To je glas anđela“, izusti.

Došli su do dela koji glasi „Mir na zemlji, dobra volja ljudima, sa nebesa preblagoga Boga“ kad je Pig, militantni ateista, odlučio da ne može to više da podnese. „Ovo zvuči“, objavio je glasno, „kao Poziv na obrok.“ Gospođa Bafo i rezervista utihnuše. Prošla je sekunda pre nego što je bilo ko shvatio poruku.

„Sat dojenja!“, vrisnuo je Ploj.

Što je poprilično razbilo čaroliju. Domišljati stanari *Impulsiva* nekako se sliše u iznenada uzmuvanu masu veselih mornara, podigoše Ploja sasvim sa tla i pojuriše sa mališom ka najbližoj bradavici, kao prethodnica napada.

Gospođa Bafo, koja je zauzela položaj na svom bedemu poput krakovskog trubača¹², primi svu silinu juriša, preturivši se unatrag u vedro s ledom kad je prvi talas preleteo preko pulta. Ploja su, širom raširenih ruku, prebacili preko šanka. Uhvatio se za točilicu i istog ga trenutka njegovi drugari sa broda pustiše; silina zamaha nosila je njega i ručicu slavine lučno naniže: pivo poče da kulja iz dojke od penaste gume u vidu belog slapa, polivajući Ploja, gospođu Bafo i dva tuceta mornara koji su ušli iza šanka napadajući s krila i koji su sada mlatili jedan drugog do otupelosti. Skupina koja je nosila Ploja razdvojila se u pokušaju da osvoji još pivskih slavina. Plojev nadređeni podoficir bio je na sve četiri i držao se Ploju za stopala, spreman da ga za njih povuče i zauzme mesto svog glavnog napadača kad ovaj dovoljno popije. Odred sa *Impulsiva* je izveo napad u formaciji letećeg klina. Za njima se, kroz pukotinu, veralo još najmanje šezdeset ubalavljenih mornara, šutirajući, grabeći, laktajući se, buntovno urlajući; neki su mlatarali pivskim flašama kako bi raščistili put pred sobom.

¹² Prema legendi, u 13. veku je stari stražar koji je čuvao Krakov duvajući u trubu upozorio stanovništvo na napad tatarske vojske. Tataari su bili prinuđeni da se povuku i grad je spašen, ali je jedna tatarska strela proburazila stražarev vrat i on je poginuo. I danas se, u spomen na starog stražara, sa crkve na krakovskom pijačnom trgu svakog sata oglašavaju fanfare. (Prim. ur.)

Profej n je sedeo na kraju šanka i posmatrao ručno izrađene mornarske čizme, zvoncare, podavrnutu „levisku“; svaki čas ugledao bi balavo lice na završetku oborenog tela; razbijene pivske flaše, minijaturne kovitlace piljevine.

Uskoro odvrati pogled; Paola je bila tu, ruku obavijenih oko njegove noge, obraza naslonjenog na crni teksas.

„Odvratno je“, rekla je.

„Oh“, uzvratilo je Profej n. Potapšao ju je po glavi.

„Mir“, uzdahnula je. „Zar nije to ono što sto svi želimo, Beni? Samo malo mira. Da niko ne iskače i grize te za dupe.“

„Psst“, izusti Profej n. „Vidi: neko je upravo mlatnuo Djuija Glenda njegovom sopstvenom gitarom u stomak.“

Paola mu nešto promrmlja u nogu. Sedeli su bez reči, ne podižući pogled da posmatraju pokolj koji se odvijao iznad njih. Gospođa Bafo se dade u nekontrolisan plač. Iza starog šanka od imitacije mahagonija odbijali su se i izdizali neljudski jecaji.

Pig je pomerio u stranu dva tuceta pivskih čaša i seo na ispast druge strane šanka. U kriznim momentima draže mu je bilo da bude voajer. Predano je zurio u svoje kolege zbijene poput prasića oko sedam gejzira ispod njega. Pivo je natopilo najveći deo piljevine iza šanka: okršaji i nespretni rad nogu sada su u njoj švrljali čudne hijeroglif.

Spolja su se začule sirene, pištaljke, topot nogu koje trče. „Oh, oh“, izusti Pig. Skočio je sa police i probio se, zaobišavši kraj šanka, do Profej na i Paole. „Hej, stari“, rekao je, mirno i zaškiljivši kao da mu vetar duva u oči. „Stiže šerif.“

„Stražnji izlaz“, rekao je Profej n.

„Povedi i malu“, dodao je Pig.

Njih troje potrčase u cikcak kroz prostoriju u kojoj je vrvelo od telesa. Usput pokupiše i Djuija Glenda. Kad je Mornarička vojna policija uletela u „Mornarevu grobnicu“, mlatarajući pendrecima, četvorka je već trčala niz uličicu paralelnu sa Istočnom glavnom. „Kuda idemo“, pitao je Profej n. „Onamo kuda smo se zaputili“, odgovorio je Pig. „Mrdaj dupe.“

II

Mesto na kojem su naposljetku završili bio je stan u Njuport Njuzu, u kojem su živele četiri poručnice Ženske mornaričke službe i skretničar na pristaništima za istovar uglja (prijatelj Pigov) po imenu Moris Teflon,

koji je bio nešto nalik kućnom staratelju. Sedmicu između Božića i Nove godine proveli su dovoljno pijani da znaju da su pijani. Izgledalo je da nikome nije smetalo kad su se svi oni uselili.

Jedna Teflonova nesretna navika zbližila je Profejna i Paolu, iako to nijedno od njih dvoje nije želelo. Teflon je imao fotoaparata – „lajku“ – koji mu je napola legalno u inostranstvu nabavio prijatelj iz Mornarice. Vikendom, kad je posao dobro išao a jeftino crno vino pljusalo okolo poput talasa koji bi podigao neki teški trgovački brod, Teflon bi obesio fotoaparata oko vrata i krenuo od kreveta do kreveta, fotografišući. Slike je prodavao požudnim mornarima na donjem kraju Istočne glavne.

Desilo se da je Paola Hod, rođena Majstral, po sopstvenom ćefu oslobođena sigurnosti kreveta Pepija Hoda i daleko od poludoma u „Mornarevoj grobnici“, sada bila u stanju šoka, koje je Profejna obdarilo svim mogućim isceliteljskim sposobnostima i darom saosećajnosti koje nije istinski posedovao.

„Ti si sve što imam“, upozorila ga je. „Budi dobar prema meni.“ Sedeli bi za stolom u Teflonovoj kuhinji: Pig Bodin i Djui Glend naspram svakog od njih poput partnera u bridžu, a flaša votke u sredini. Niko ne bi progovarao, osim kad je trebalo razmotriti sa čime dalje da pomešaju votku kad bi im ponestalo onog što su imali. Te nedelje probali su s mlekom, konzerviranom supom od povrća, i naposljetku sa sokom od sasušenog parčeta lubenice, što je bilo sve što je Teflon ostavio u frižideru. Probajte da iscedite lubenicu u malu čašu jednom kad vam refleksi ne budu baš dobri. Skoro da je nemoguće. Vađenje semenki iz votke takođe se pokazalo kao problem, a rezultiralo je rastućom opštom zlovoljom.

Deo nevolje ležao je u tome što su i Pig i Djui bacili oko na Paolu. Svake večeri prilazili bi Profejnu kao delegacija i tražili da se založi za njih.

„Ona pokušava da se oporavi od muškaraca“, pokušavao je da objasni Profej. Pig bi ovo ili odbacio ili rečeno shvatio kao uvredu na račun Pepija Hoda, svog starog nadređenog.

Istina je bila da Profej s njom ništa nije postigao. Premda je bilo teško znati šta to Paola zaista želi.

„Kako to misliš“, pitao je Profej. „Da budem dobar prema tebi.“

„Onako kako Pepi Hod nije bio“, rekla je. Uskoro je odustao od pokušaja da dešifruje razne njene želje. S vremena na vreme bi ispričala svakakve čudne priče o neverstvu, udaranju u usta, zlostavljanju u

pijanstvu. Budući da je četiri godine rmbačio, strugao, ribao metalnom četkom, farbao i ponovo strugao pod Pepijem Hodom, Profejnj je bio sklon da poveruje otprilike u polovinu. U polovinu zato što je žena samo polovina nečega u čemu obično postoje dve strane.

Sve ih je naučila jednoj pesmi koju je čula od nekog padobranca kad su se Francuzi povlačili iz borbi u Alžiru:

Demain le noir matin,
 Je fermerai la porte
 Au nez des années mortes;
 J'irai par les chemins.
 Je Mendierai ma vie
 Sur la terre et sur l'onde,
 Du vieux au nouveau monde...¹³

Bio je nizak i građen kao i samo ostrvo Malta: stena, nedokučivo srce. Stigla je da provede samo jednu noć s njim. Zatim je otišao za pirejsku luku.

Sutra, u crno jutro, zatvaram vrata pred mrtvim godinama. Poći ću na put, vući se kopnom i morem, od starog ka novom svetu...

Naučila je Djuija Glenda kako da menja akorde i tako su svi sedeli za stolom u Teflonovoj studenoj kuhinji, dok su im četiri plamena na šporetu na gas trošila sav kiseonik; i pevali su, i pevali. Kad bi posmatrao njene oči, Profejnj je mislio da sanja o padobrancu – verovatno čoveku koji ne pripada nijednoj politici, hrabrom u borbi koliko i svako: no umornom, nadasve umornom od raseljavanja domorodačkih sela i od toga da jutrom smišlja zverstva jednako brutalna kao ona koja je prethodne noći počinio Front nacionalnog oslobođenja¹⁴. Oko vrata je nosila čudotvornu medaljicu¹⁵ (koju joj je dao, možda, nekakav mornar u prolazu kojeg je podsetila na dobru katolikinju kod kuće u Americi, gde se seks dobija zabadava – ili za brak?). Kakva je ona katolikinja

¹³ Pesma *Dezserter* (fr. *Le Déserteur*). Popularna antiratna pesma nastala 1954, u vreme Prvog indokineskog rata, koji se vodio između Francuske i vijetnamskog pokreta otpora. Napisao ju je Boris Vijan, a izvodili su je mnogi umetnici. (Prim. ur.)

¹⁴ *Nacionalni oslobodilački front* (fr. *Front de Libération nationale*, ili F.L.N.) – naziv socijalističke partije Alžira. Nastala je 1. novembra 1954, ujedinjenjem više manjih grupa, sa ciljem sticanja nezavisnosti Alžira od Francuske. (Prim. ur.)

¹⁵ Čudotvorna medaljica – medaljica duguljastog, ovalnog oblika sa likom Device Marije, koju katolici nose oko vrata. (Prim. prev.)

bila? Profejn, koji je bio samo napola katolik (majka Jevrejka), čija je čestitost bila fragmentarna (budući izvedena iz iskustva, kojeg nije bilo mnogo), pitao se kakvi su je čudnovati jezuitski razlozi naveli da pođe sa njim, da odbije da spavaju u istom krevetu ali da ga ipak moli da „bude dobar“.

Noć pred novogodišnju odlutali su iz kuhinje i pošli ka košer delikatesnoj radnji nekoliko kvartova udaljenoj. Kad su se vratili u Teflonov stan, otkriše da su Pig i Djui otišli; „Izašli da se napijemo“, glasila je poruka. Stan je bio sav božićno osvetljen, u jednoj sobi na radiju stanica „Vejvi“ i Pet Bun, u drugoj zvuci predmeta koje neko baca. Mladi je par nekako zalutao u mračnu sobu u kojoj se nalazio krevet.

„Ne“, rekla je.

„Što znači da.“

Škrip, oglasio se krevet. Pre nego što je bilo ko od njih dvoje stigao da se snađe:

Klik, oglasila se Teflonova „lajka“.

Profejn je učinio ono što se od njega očekivalo: skočio je urlajući s kreveta, ruka mu se završavala pesnicom. Teflon ju je bez po muke izbegao. „De, de“, kikotao se.

Narušavanje privatnosti nije bilo toliko bitno; no prekid se dogodio tik pre Velikog trenutka.

„Ne obazirite se“, govorio mu je Teflon. Paola se žurno oblačila.

„Napolje na sneg“, rekao je Profejn, „eto gde nas šalje taj fotoaparatar, Teflone.“

„Drži“, otvorio je fotoaparatar, pružio Profejnu film, „gnjavićeš me tim do besvesti.“

Profejn uze film, no nije mogao da se povuče. Zato se obukao, ne zaboravljajući kaubojski šešir. Paola je ogrnula mornarički šinjel, suviše velik za nju.

„Napolje“, grmeo je Profejn, „na sneg.“ Koji se zaista tamo i nalazio. Uхватili su trajekt što je vozio preko do Norfoka, sedeli su na gornjoj palubi, pili crnu kafu iz kartonskih šoljica i posmatrali snegom prekrivene grane kako bezglasno lupkaju o velike prozore. Nije bilo ničeg u šta bi mogli gledati osim u neku skitnicu na klupi nasuprot njih i jedno u drugo. Negde dole motor poče da štekće i usporava, mogli su da ga osete kroz zadnjice, no nijedno od njih nije moglo da smisli šta da kaže.

„Jesi li ti želela da ostaneš“, upitao ju je.

„Ne, ne“, drhtala je, a među njima diskretnih tridesetak centimetara izlizane klupe. Ništa ga nije nagonilo da je privuče bliže. „Kako god ti odlučiš.“

Majko božja, pomislio je, sada imam nekog ko zavisi od mene.

„Zašto drhtiš. Ovde je dovoljno toplo.“

Odrično je odmahнула glavom (šta god to značilo), zagledana u vrhove svojih kaljača. Nakon nekog vremena Profejn ustade i izađe na palubu.

Zbog snega koji je lenjo padao po vodi, 11 sati uveče izgledalo je kao suton ili pomračenje. Gore u vazduhu na svakih nekoliko sekundi oglasila bi se sirena kao upozorenje svima koji bi im se mogli naći na putanji. No ipak, kao da ničega drugog i nije bilo na putevima osim brodova, bez posade, neživih, koji jedan na drugog podižu buku, što ne predstavlja ništa drugo do okretanje elisa ili zvižduk snega na vodi. I Profejn, sasvim sam u svemu tome.

Neki od nas plaše se umiranja; drugi usamljenosti. Profejn se plašio kopnenog ili morskog prostranstva poput ovog, gde ništa drugo nije postojalo osim njega samog. Izgledalo je da uvek uleće u to: skrene za ugao na ulici, otvori vrata gornje palube, i eto ga tamo, na nepoznatom terenu.

No vrata iza njega ponovo se otvoriše. Ubrzo je osetio kako mu se Paoline šake bez rukavica provlače ispod ruku, njen obraz na svojim leđima. Njegovo oko uma se povuče, posmatrajući ih sa strane, kao mrtvu prirodu, onako kako bi je možda video neki neznanac. No nije učinila prizor manje hladnim i tuđim. Ostali su tako sve do suprotne strane, trajekt je ušao u navoz i lanci zazveketaše, automobili zaverглаše, motori se pokrenuše.

Vozili su se autobusom do grada, bez reči; sišli su u blizini hotela „Montičelo“ i zaputili se ka Istočnoj glavnoj da pronađu Piga i Djuija. U „Mornarevoj grobnici“ bilo je mračno, prvi put otkako Profejn pamti. Mora da su je panduri zatvorili.

Piga su pronašli u susednom lokalnu, Česterovom „Hilbili Hejvenu“. Djuj je svirao sa bendom. „Žurka, žurka“, povikao je Pig.

Desetak bivših mornara *Skafolda* želeli su da se svi ponovo okupe. Pig se, proglašivši se za predsedavajućeg društva, odlučio za *Suzanu Skvadučići*, luksuzni italijanski prekookeanski brod, sada u poslednjoj fazi izgradnje u brodogradilištu u Njuport Njuzu.